

NAD BREZDNOM.

Povest. — Spisal Jos. Vandot.

4.

Inja se je bil privadil popolnoma drvarskemu delu. Ugajalo mu je življenje v temnem gozdu pod belimi snežniki. Drvarji so ga radi imeli, ker je bil vesele in zadovoljne narave. Svoje delo je opravljal z lahkoto in je bil priročen in gibčen. Stari Matija ga je opazoval večkrat; namuznil se je tuptam in je pokimal z glavo. Le včasih se mu je zmračilo čelo; samo takrat, ko je videl Injo, da se pogovarja s Hkavčevim Lojzem. Jezno je udaril ob taki priliki s sekiro po deblu in je zagodrnjal nekaj nerazumljivih besedi.

Lojz je podiral smreko nedaleč od mesta, kjer je vlačil Inja suhljad na velik kup. Ko se je Lojz utrudil, je počival nekaj trenutkov. Stopil je bliže k Inji, pa mu je govoril: »Ali slišiš, Inja? V nedeljo greva gor na Police. Pokažem ti najlepše divje koze. Ujameva gotovo katero. Podarim ti jo, da si prislužiš, kakor bi trenil, deset svetlih kronic.«

Inja je prenehal z delom. Začuden je pogledal Lojza, ki se mu je prijazno smehljajal. Zdelo se mu je, da se drvar norčuje z njim. »Kaj praviš, Lojz?« je vprašal in ga gledal še bolj debelo. »Nikar! ne misli, da sem tako lahkoveren kakor Brglezev Jurček.«

A Lojz je pokimal z glavo. »Resnico ti govorim,« je dejal, in obraz mu je bil resen. »V nedeljo zjutraj pojdeš z mano. Boš videl, da ti ne bo žal. Kakor bi trenil, boš imel deset kronic v žepu. Boš videl, da bo tako, ako greš z mano v nedeljo gor na Police.«

Inja je bil poslej trdno prepričan, da govori Lojz resnico. Povesil je glavo, pa se zamislil za trenutek. »A v nedeljo pojdem domov — k maši moram,« je rekel potem. »Zato pa ne morem s tabo na Police.«

Lojz je zamahnil z roko, pa se je zasmel. »Glej ga no! Ne bodi neumen, Inja,« mu je rekel, da bi ga premotil. »Domov greš lahko drugo nedeljo. Mašo pa lahko za enkrat opustiš. Greš pa prihodnjo nedeljo k dvema mašama. Kaj se boš onegavil! Z mano pojdi, in ne bode ti žal.«

Inja se je zamislil. Prijetno so se mu svetile pred očmi kronice, ki bi jih zaslužil na tako lahek način. A zdrznil se je že pri sami misli, da je greh, ako ne gre k maši, ko mu je vendar dana tako lepa prilžnost. Vsi drvarji gredo v nedeljo zarano v dolino, da se udeležé v farni cerkvi svete maše. Še zadnjo nedeljo je bil šel z njimi. To so se veselili bratci in sestrice, ko so ga zagledali! Kar skačali so okrog nje in vriskali. Gledali so dvajsetico in desetico, ki ju je izročil materi, rekoč, naj kupi kaj za nje. Vesel dan je bil takrat, da še ne kmalu tako. Ko je odhajal in so ga spet spremljali bratci in sestrice, mu je bilo skoro

bridko pri srcu. A potolažil se je z mislijo, da pride kmalu spet nedelja, in tedaj pride spet nazaj domov.

A zdaj pride Lojz, pa ga prične vabiti na Police. Hej, lepo bi bilo, ako bi si mogel prislužiti lepe kronice! Domov bi jih ponesel in bi jih dal materi in rekel, naj kupi mali Mimici lepo krilce in še lepšo jopico. To bi bila vesela mala sirotica! Kar plesala bi okrog njega in bi jokala samega srčnega veselja... Lepo bi bilo, ako bi se zgodilo tako in bi šel z Lojzem na Police. A sveto daritev bi zamudil in bi storil s tem velik smrtni greh. Oj, da je tako, oj, da je tako!

Inja je premišljeval še vedno in gledal v tla. A tedaj je skomizgnil Lojz z rameni, pa je rekel: »Kakor hočeš, Inja. Rekel sem ti, ker te imam rad. Boš videl, da se boš še kesal.« — Tako je rekel Lojz. Obrnil se je; k svoji smreki je šel, pa je pričel sekati, da je kar jekalo.

Inja je bil še vedno ves zbežan. Na prvi strani je videl svetle kronice in veliko, srčno radost uboge, male Mimice; na drugi strani pa velik smrtni greh, ki se mu je režal kakor nagnusna krastača. Omahoval je semintja — in vlekla ga je izkušnjava, da je že skoro podlegel. A vendar jo je premagal s hrabrim srcem. Zamahnil je z roko, pa je dejal sam sebi: »Čemu mi je treba z Lojzem na Police? Saj bo kmalu konec tega meseca. Tedaj pa dobim svojih deset pošteno zasluženih kronic. Za tiste naj bo vesela uboga Mimica, ker so pošteni. A velik je greh, če človek ne gre v nedeljo k sveti maši.

Tako se je izmuzal Inja srečno iz izkušnjava. Nemirne misli so ga zapustile, in spet je pričel žvižgati in prepevati pri svojem delu. V tem je zavpil ob smreki drvar Lojz: »Hej — ho!« — Držal je za močno vrv, ki je bila privezana ob vejevju, in je vpil nad Injo. Deček je uvidel nevarnost, pa je pobegnil, kjer je stal stari Matija. Lojz je potegnil za vrv. Zahreščalo je nekaj gori — in visoka smreka je padla z glasnim prasketom in grmenjem na tla.

»Lepo je šla,« je zamrmral stari Matija. »Zna pa ta Lojz, zna. Vse ti zna, ti rečem, Inja,« je dejal na glas in se je obrnil k dečku. »Škoda, da ne zna samo dobrega, ampak tudi dosti hudega. Svarim te, Inja, ne bodi dosti z njim, utegne ti škodovati. Prijazen je Lojz navidez; a za to prijaznostjo se skriva dosti grdega. Zato ti rečem, ne bodi dosti z njim.«

Stari Matija se je obrnil, pa je odšel k posekani smreki s cepinom v roki. Inja je gledal za njim, pa se ni mogel načuditi njegovim besedam. Skoro ravno tako je govoril o Lojzu planšarjev stric. Čudno, čudno! A Inja še ni zapazil ničesar slabega na Lojzu. Nasprotno — lepo prijazen je bil Lojz z njim in že marsikaj dobrega mu je storil. Zadnjič mu je pripomogel, da si je na lahek način prislužil desetico. Sam pa mu je še celo podaril dvajsetico. Še za nedeljo ga vabi na Police in mu obljubuje deset kronic, ako gre z njim. Šel bi Inja, resnično bi šel, ako bi ne bil smrtni greh, če opusti sveto mašo.

Inja je zmajeval z glavo. Čudno se mu je zdelo, zakaj imajo vsi Lojza za hudobnega. Saj ga je sama prijaznost in dobrota. Hm, hm...

Do večera je premišljeval Inja o tem in še celo na pôgradu je mislil o hudobnosti drvarja Lojza. Zaspal je kmalu in se je prebudil šele ob zori. Toda še na potu od kočice mu je jel spet prigovarjati Lojz, naj gre z njim na Police. Govoril mu je sladko in mnogo in mu je pravil, kako lepo je gori na belih snežnikih. Vseokrog se blesti tam srebrno in zlato, kakor bi bilo vse posejano s srebrniki in cekini. Na skalah pa rastejo bele, velike planinke. Cele trope divjih koz se pasejo tam gori, da jih človek ujame lahko kar z rokami in jih proda Bovčanom za debele tolarje. »Pojdi z mano, Inja. Ne bo ti žal nikoli. Deset kronic ti ne uide. Pojdi z mano jutri na Police, ti rečem še enkrat.« — Tako je sklenil drvar Lojz svoje prigovarjanje in je pogledal od strani na Injo. Nasmehnil se je; ko pa je videl, da deček premišljuje, ga je potprepljal po rami. Nato pa je izginil v goščavo.

Inja je bil ves dan zamišljen. Zato mu pa tudi ni šlo delo izpod rok, kakor druge dni. Neprenehoma so mu šumele po ušesih Lojzove besede: »Pojdi z mano na Police!« — Te besede so pa bile tako vabljive, da so vznemirile popolnoma mladega, neizkušenega drvarčka. Videl je pred sabo svoj borni dom. Pet bratcev in sestric je videl, ki so hodili zakrpani po svetu in niso imeli praznje obleke, da bi šli dostojno k sveti maši. Malo, ubogo Minico je videl, ki je morala nositi pošito krilce, ki je bilo starejši Nežici že premajhno. Malo ga je pošila mati in ga zožila, pa je bilo dobro za ubogo, malo Minico. A Minici bi tako lepo pristojalo novo krilce in nova jopica! Tako lepo bi se smejala, da bi bila radost po vsi hiši.

»Oj, Inček, ali nisem pi-pi-pi?« bi govorila mala, sirotna Minica v svoji novi oblekci. »Poglej me, Inček! K sveti maši bom šla in v cerkvi je lepo.«

Pri teh mislih so postale Inji oči rosne. Tako lahko bi napravil Minici veselje. Samo z Lojzem naj gre jutri na Police, pa napravi Minici to veselje. Lahko si prisluži kakor nihče. A smrtni greh, ki ga stori? Sveto mašo opusti na sveto nedeljo, in Bog mu bo štel to v veliko zlo. In s tem prisluži svoji duši pekel in večno pogubljenje . . . Inja se je zdrznil. Ozrl se je okrog sebe plašno, kakor da bi se bal, da nekdo posluša njegove misli. Naglo je pričel udrihati s sekuro po lubju, kot bi hotel pregnati izkušnjavo, ki ga je vedno bolj prevzemala.

Toda zle misli ni mogel pregnati. Sredi dela je prenehal, pa je pogledal gor na strme Police, ki so bile polne snega in so se svetile v solnčnih žarkih. »Kaj, ko bi res šel jutri z Lojzem?« je pomislil nanovo. »Saj hočem samo dobro svojim ubogim bratcem in sestricam. Dobri Bogek mi vidi v srce, ki ni hudobno . . . Če jutri zamudim sveto mašo, pojdem zato prvo in drugo nedeljo dvakrat k sveti maši. In dobri Bogek mi odpusti, pa mi tega ne šteje v smrtni greh . . . Kaj, ko bi šel? Minica bi jokala od samega veselja, ako bi imela novo krilce in novo jopico . . .«

In Inji se je spet zbegala duša. Izkušnjavo mu je postajala vedno nasilnejša. Skoro se je ni mogel več otresti. A vendar jo je še premagal

tisti dan. Močno se ji je postavil v bran. Kar oči je zaprl, pa jih je zakril z rokami, da bi ne videl več tistih grebenov, ki so ga tako lepo vabi'i v greh. Oj, ne, oj ne — za ves svet ne gre jutri z Lojzem na Police! Takoj zarano vstane, pa odide z vso naglico v dolino k sveti maši. Samo, da ubeži izkušnjavi, ki mu ne da miru že dva dni.

Deček se je pomiril. Nič več se ni upal ozreti gor na bele snežnike. Tudi Lojza se je izogibal ves dan. Niči enkrat mu ni pogledal v oči. A Lojz se mu je samo smehljaj. Trdno je bil prepričan, da bo podlegel drvarček vabeči izkušnjavi. Zjutraj vstane, pa stopi k njemu. »S tabo grem, Lojz, na Police, da si prislužim deset kronic.« — Tako mu poreče Inja in pojde za njim, kamor bo hotel.

A Inja se mu je umikal. Rdečica ga je obšla, če ga je zagledal oddaleč. Naglo je stopil v goščavo, da bi se prikril. A Lojz ga je zagledal. Za trenutek je postal, pa je vprašal dobrohotno: »Ali greš? Ali si se že premislil?«

»Ne grem, pa ne grem,« je odvrnil Inja odločno. »Greh bi bil, smrtni greh... Resnično ne grem...«

»Kakor hočeš — silim te ne,« je dejal Lojz in se zasmel. A vedel je dobro, da Inja pojde, kakor hitro se zasnita dan. Inja pa je delal, delal radi tega, da bi ne mogel več misliti na zapeljive Lojzeve besede. Izkušnjavo je premagal že dvakrat. Bog ve, če jo bo še sedaj, ko bi prišla še tretjič? Silna bi bila, in nemara bi ji podlegel? — Zato pa se je Inja bal in je delal, delal, da mu je kar kapalo z obraza...

Večeralo se je polagoma, predčasno. Popoldne so bile prišle kdove odkod sive megle, pa so legle na skalnato, s snegom pokrito gorovje. Mrtvaška tišina je legla na zagorski svet, in nič se ni genilo sredi tišine. Le tupatam se je razlegnil hrípav krik dol s skalovja. Divji jastreb je plahutal v gosti megli in je iskal svoje gnezdo.

Drvarji so bili odšli še pred mrakom v dolino. Ostala sta samo dva — Lojz in Peter, ki sta sedela ob ognjišču in sta se pogovarjala. Inja je sedel pred koč na klopici in je strmel v sivi mrak, ki je legal vedno težje na prostrani gozd. Inja pa je premišljeval o domu. Glej, zdajle so povečerjali doma. Zdajle so pokleknili, pa so pričeli moliti večerno molitev. Za tem se oglasi v zvoniku zvon, zvoneč »ave Marijo«. — In Inji se je zdelo, da čuje zvonjenje. Glej, tako daleč je že prišlo, da opomni tudi njega na večerno molitev... In Inja se odkrije, pa prične pobožno moliti.

Noč se je delala, črna noč. Vedno temnejše je postajalo v gozdu, da se niso videli več niti vrhovi najbližjih smrek. In Inja je pričel spet misliti na dom. Že so izmolili v izbi večerno molitev. Za bratca so zmolili očenaš in pristavili: »Da bi se zjutraj zdrav vrnil k nam!«

In tedaj je dvignila mala, siromašna Minica ročice, pa je zamolila: »Ljubi Bogek, daj, da se vrne Inček! Novo krilce in novo jopico naj mi prinese, da bom mogla jutri k sveti maši. Daj, ljubi Bogek! Saj mi je obljubil zadnjo nedeljo...«

Inja je vztrepetal po vsem telesu, ko je mislil sam pri sebi o tem. Oči so mu postale rosne, in v srcu ga je zapeklo nekaj bridkega, da je skočil pokonci. Uboga Minica! Pač se vrne v jutru bratec zdrav in vesel; a lepega krilca in lepe jopice ti ne prinese. Pa boš zajokala, in srce se ti bo kar trgalo velike žalosti. Oj, da . . . Lahko bi šel jutri z Lojzem na Police, pa bi si prislužil denarja. Drugo nedeljo pa bi se že lahko veselila mala, siromašna Minica.

»Kaj, ko bi res šel?« je pomislil Inja. In tedaj je vedel, da je prišla tretjič izkušnja. Ustrašil se je je tako, da se je kar sesedel na klop. Z rokama si je zakril obraz in je zatisnil oči, da bi ne videl ničesar na božjem svetu. Hipoma je stopila iz kočee temna postava in je šla mimo njega, ne da bi ga opazila. Inja je dvignil za trenutek glavo, pa je pogledal. Spoznal je postavu takoj. Bil je Lojz, ki je šel preko trate in je kar naenkrat izginil sredi teme.

Inja je sedel že dolgo na klopi. Kljub temu, da je zatiskal oči in ušesa, so mu vendar vstajale pred očmi lepe podobe in so mu govorile sladke besede. Bila je tretja izkušnja, ki je prišla k njemu, in ta izkušnja je bila tako močna, da ji je podlegel drvarček. In sedaj mu je bilo jasno, da pojde jutri zjutraj z Lojzem na Police. Vedel je, da vstane takoj, ko ga pokliče Lojz in mu poreče: »Vstani, Inja! čas je, da greva na Police . . .«

Deček je onemogel pred silo zadnje izkušnje. Popolnoma se je zbehal. Sam ni vedel, da je sklepal roke in molil: »Ljubi Bog, odpusti mi smrtni greh! Tri nedelje zaporedoma pojdem k dvema svetima mašama, če jo zamudim jutri . . . Ljubi Bog, ne morem drugače! Hudo mi je, če se zmislim na malo, sirotno Minico . . . Odpusti mi, ljubi Bog, in ne štej mi prestopka v zlo . . .«

Tako je premagala izkušnja Košutnikovega Inja. Sam si ni bil v svesti koraka, ki ga je nameraval storiti. Samo malo sestrico Minico je videl pred sabo. Smejal se ji je obrazek v veliki sreči. Drobne, modre oči pa so ga gledale tako veselo, da je postalo Inji mehko okrog srca. »Sirotica uboga! Počakaj še malo, pa boš vesela,« je izdihnil skoro na glas in je strmel predse v temo, odkoder se mu je prikazoval sestrin obrazek.

Hipoma pa je dvignil glavo in je poslušal pozorno. Zdelo se mu je, da čuje neke čudne glasove, ki prihajajo iz črne goščave. Podobni so bili ti glasovi mrmranju človeka, ki sedi v samoti in govori sam s sabo. Inja je poslušal; toda razločiti ni mogel ničesar. Naenkrat pa mu je vstala v glavi misel in spomnil se je starega Slivarjevega Blaža — tistega, ki nabira po gozdovih gobe. Njegovih besed se je domislil in domislil se je tudi bratcev-škratcev.

»Ha, nemara je govoril resnico Slivarjev Blaž?« je pomislil. »Glej nemara zdaj sadé škratci-bratci gobe tod po Kotu? Za dobre dobre, za hudobne strupene . . . Nemara bo pa res, da so prišli bratci-škratci

v gozd? Pa pride jutri sem Slivarjev Blaž, pa bo nabral polno košaro gob. Prijatelj je Blaž bratcem-škratcem, ker je dober človek . . .«

Tisto mrmranje pa je utihnilo kar naenkrat. Tačas pa sta stopila iz goščave drvar Lojz in pastir Klemuc, ki sta se pogovarjala gori v gozdu. Šla sta naravnost v kočo, kjer je že spal edini drvar, ki še ni šel v dolino. Za njima se je zmuznil tudi Inja.

Zagledal ga je pastir Klemuc, pa se je namuznil. Potrepljal ga je po rami. »Ti si fant, ti, Inja,« mu je rekel prijazno. »Povedal mi je Lojz, da greš z njim na Police. Prav, prav — tudi jaz pojdem. Gremo vsi trije.«

»Pa res pojdeš?« ga je podražil Lojz s svojim navadnim smehom. »Hej, Inja, še enkrat te vprašam: pa res pojdeš?«

Inja je povetil glavo. Zadnjikrat mu je ostal v srcu glas, ki ga je zaprosil: »Ne hodi, Inja!« — A glas je hipoma zamrl. Pred dečkovimi očmi se je prikazal spet rodni dom. Zagledal je pet bratcev in sestic v zakrpanih oblekah. Dvigali so proseče roke in so ga gledali. A najbolj spredaj je stala mala, revna Minica. Stala je oblečena v ponošeno, pošito krilce. Njena modra očesca so bila polna solz in žalostna, tako žalostna . . .

Inja se je zgenil. Dvignil je glavo, pa je pogledal Lojza in Klemuca. Potem je pa rekel odločno: »Pa pojdem . . .«

PRED POMLADJO.

Imeli smo možica:
debela njega lica,
iz oglja nos
in plašč snežen,
brez rokavic in bos
je na dvorišču stal.

In žarek solnčni prismejal
se mu je prav v obraz —
in mož se je zajokal.
Vsak dan odslej je manjši
in venomer je tanjši,
da kmalu ga ne bo že kaj . . .

In skoro bo pogreb njegov.
Trobentice in zvončki
v slovo mu zazvonijo,
marjetice in Jurjev cvet
v zemljo ga spravijo — —

Možic, možic,
brez rokavic
pa se je zbal — —!

Oj, danes ni ga nič več tam,
kjer je še včeraj revež
ponižno v solzah stal.

Gnjevoš.

